

KÜBA PAZAR BİLGİLERİ



T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	16
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER.....	19
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER	23
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	26

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

Rejimi dolayısıyla Küba ekonomisi büyük oranda dıŐa kapalı, merkezi bir ekonomidir. Küba dış ticaretinde karşı karŐıya olunan zorlukların başında, ABD'nin bu ülkeye yönelik uyguladığı mali, ekonomik ve ticari yaptırımlar sebebiyle uluslararası ticari bankaların Küba'ya yönelik kredi işlemleri ve para transferlerinde olumsuz bir tutum takınmaları gelmektedir.

Küba'da Batılı Şirketler ile ortak yatırım Şeklinde faaliyette bulunmaya izin veren ve 28 Haziran 2014 tarihinde yürürlüğe giren, yabancı yatırım kanunu (2014/118 no'lu Yasa), 2011 yılında kabul edilmiŐ "Ekonomik ve Sosyal Politika Rehberi" çerçevesinde, ekonomi ve ticareti yeniden yapılandırmak ve daha fazla yabancı sermaye çekmek amacıyla düzenlenmiştir. Söz konusu Yasa yabancı yatırımlar için vergi kolaylıkları sağlarken aynı zamanda politik, sosyal ve yasal istikrar, geniŐleyen pazarlara yakınlık ve merkezi coğrafi konum gibi olanakları sunarak yasal bir çerçeve içinde yabancı yatırımın ilgisini çekmeyi amaçlamaktadır.

Küba'daki yatırım projelerinin %50'den fazlası AB ülkelerinden gelmektedir. İspanya; turizm, hafif sanayi, finansal hizmetler, gıda sanayi, çimento vb. gibi çok çeşitli sektörlerde ana yatırımcıdır. Kanada geleneksel olarak turizm, enerji ve maden sektörlerinde yatırım yapan bir diğer önemli yatırımcı ülkedir. Bunun dışında Çın, Rusya ve Venezuela diğer yatırımcı ülkeler olarak ön plana çıkmaktadır.

Öte yandan Küba'da farklılaŐtırılmıŐ bir ithalat rejimi olmamakla birlikte, Dış Ticaret ve Yabancı Yatırım Bakanlığı tarafından verilen bir ithalat lisansının varlığı aranmaktadır. Çoğu durumda bu lisanslar, sınırlı sayıda Küba devletine ait Şirketlere ve ortak giriŐimlere verilmektedir, böylece bu lisansa sahip olmayan diğer kamu veya zel Şirketlerin, yetkili ithalatçılar aracılığıyla ithalat yapması sağlanmaktadır. Dolayısıyla ithalat kanallarının yabancı Şirketler eliyle yürütülmesini oldukça sınırlı hale getirmektedir.

Küba Devleti ile ortak girişim veya uluslararası ekonomik birlik içinde yer alan ve lisansı yalnızca kendi üretimleri için gerekli girdileri kapsayan Şirketler dışında, Küba'da ticari kuruluş olsun veya olmasın hiçbir yabancı Şirketin ithalat lisansı yoktur. Buna karşın 2013 yılında onaylanan Mariel zel GeliŐtirme Bölgesi'nde (ZED Mariel) yer alan ve özel gümrük rejimine sahip firmalar doğrudan ithalat yapma yetkisine sahiptir. Mariel'de sadece üretim amaçlı Şirketlerin kurulmasına izin verilirken, dağıtım ve depolama amaçlı faaliyetlere izin verilmemektedir. Mariel'de faaliyet gösteren Şirketlerin retim ve yatırım için gerekli ekipman ve makineleri prensip olarak tarifelerden muaf olmak üzere ithal edebilmeleri mümkündür. Hammadde ithal edilmesi söz konusu olduğunda, nihai ürünün ihraç edilmesi kaydıyla vergi iadesi söz konusudur. Aynı Şekilde kurulum ve montaj hizmetinin gerekli olması halinde, izne dahil edilmesi Şartıyla bunlar da vergiden muaf tutulabilmektedir. Genel olarak ZED Mariel'de yabancı bir Şirketin kurulması oldukça zaman almakta ve zor koŐullara tabidir, çünkü prensip olarak Şirketin çalıŐacaĖı birçok koŐulun devletle müzakere edilmesi gerekmektedir.¹

¹ [Informes de Secretarí:Guía de País \(icex.es\)](http://informes.de.Secretarí:Guía.de.País(icex.es))

MINCEX tarafından uygulanan 118 sayılı Kanunun X. Bölümü'nün 26.1 Maddesi, her türlü yatırımın, ilgili hükümlere uygun olarak, yerleşik olan veya ithalat ve ihracat izni olan yabancı şirketler operasyonları için gerekli olan her şeyi doğrudan ithal etme ve ihracat etme hakkına sahip olmaktadır. Ticari kayıtlı şirketin doğrudan ithalat ve ihracat işlemleri, yetki verilen ürünlerin kodunu onaylayan MINCEX üzerinden gerçekleştirilir. Dolayısıyla, yabancı yatırım yapanların böyle bir belgeyi temin etmeleri halinde makine ve teçhizatlarını ve yapı malzemelerini yurtdışından ithal etmeleri mümkün olmaktadır. Bunları elde etmenin uygulamadaki en çarpıcı örneği ise halen inşaat çalışmaları sürdürülen büyük otel inşaatlarında gözlenen ve yabancı sermayeli firmaların Kübalı devlet kurumları ile yapmış oldukları konsorsiyum anlaşmaları dahilinde oluşturdukları işbirlikleridir.

Diğer taraftan, Küba Gümrük Kanunu, Kyoto Anlaşmasına taraf olup; Küba'da yerleşik olamayan yabancı şirketlerin ihracat ve ithalat işlemlerinde ulusal kurumlarla ticari faaliyetlerde bulunmak için Küba'da bir ofis veya ön kayıt yaptırmaları gerekmektedir. Yabancı şirketler Küba'da yerleşik şirket temsilcisi adına, herhangi bir ofis açmalarına gerek olmaksızın, anlaştıkları ilgili sektör devlet kuruluşu vasıtasıyla ihracat ve/veya ithalat izinlerini alabilmektedir. Ülkede ithalat kotası bulunmamaktadır. Ülkeye giren tüm ürünler Gümrüğe beyan edilerek, incelemeye tabi tutulur. İthalat ve ihracat yasakları Dünya Ticaret Örgütü XX. Maddesine göre yapılmaktadır. Sağlık ve Bitki Sağlığı Yönetmeliği FAO ve DTÖ gibi uluslararası kuruluşlara ve uluslararası anlaşmalara göre düzenlenmektedir.

Bununla birlikte, söz konusu mal ve hizmetlerin uluslararası piyasa koşullarına uygun olması koşuluyla, ulusal pazarda alımları teşvik edilmekte ve istenilmektedir. Örneğin inşaat sektörü yatırımlarında kullanılacak malzemeler kesin olarak yerli pazardan temin edilmesi şartı koşulmaktadır. Şirket kurulumlarından ulusal devlet kurumları ile Ortak Sermayeli şirketler bu işlemleri doğrudan yerli ortağının MINCEX'ten almış olduğu izinler vasıtasıyla gerçekleştirilirken, %100 yabancı sermayeli şirketler bu uygulamadan istisna olup, Küba Ticaret Odası'na bağlı olarak işlemlerini yürütmektedir.

Dış Ticaret Mevzuatına (ithalat ve ihracat) 2018 yılında (Kanun 2018/170)1 Dış Ticaret ve Yatırımlar Bakanlığı (MINCEX) tarafından yapılan düzenleme ile tüm firmaların Küba'da iş yapabilme koşullarını düzenlemektedir. Buna göre; söz konusu mevzuatın amaçları bakımından, teşebbüsler, yetkili kurumsal amaca yönelik olarak işlemlerini (ihracat ve ithalat) yerine getirirken, söz konusu ürünlerin ihracat ve ithalatını gerçekleştirme yetkisine sahip aşağıdaki tüzel kişilikler olarak şu şekilde sınıflandırılmaktadır:

- a) Devlet şirketleri;
- b) Yüzde yüz Küba sermayesine sahip ticari şirketler;
- c) Yabancı ortak girişimler;
- d) Uluslararası ekonomik ortaklık sözleşmelerine taraf olan yatırımcılar;
- e) Yüzde yüz (%100) Yabancı Sermaye Şirketleri.

Yabancı ortak girişimler, uluslararası ekonomik ortaklık sözleşmeleri yatırımcıları ve Yabancı Yatırım Kanunu (325/2014 Sayılı) kapsamında ülkede kurulmaya ve faaliyet göstermeye yetkili %100 yabancı sermaye şirketleri ithalat ve doğrudan ihracat hakkına kendiliğinden sahiptirler.

Bununla birlikte 2000 yılında yayımlanan 203 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede ticari marka (trademark), ticari isimler, uluslararası standartlarla ilgili ayırıcı işaretleri kapsayan düzenlemeler mevcuttur.

Yabancı yatırımların teşviki ve düzenlenmesine ilişkin diğer ilgili mevzuat ise aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- 325/2014 Sayılı Karar: "Yabancı Yatırım Yönetmeliği Bakanlar Kurulu Kanunu,
- Küba Merkez Bankası'nın (Banco Central de Cuba) 46/2014 ve 47/2014 sayılı Kararları,
- Maliye ve Fiyatlar Bakanlığı'nın (Ministry of Finances and Prices) 535/2014 sayılı Kararı,
- Ekonomi ve Planlama Bakanlığı'nın 920/2014 Sayılı Kararı,
- 7567 Sayılı Bakanlar Konseyi Anlaşması,
- "Yabancı Yatırımların Düzenlenmesi Kanunu" yönetmeliğinde Bakanlar Kurulunun 347/2018 Sayılı Kararnamesi ile yapılan değişiklik,
- Dış Ticaret ve Yatırım Bakanlığı'nın 206/2018 ve No. 207/2018 sayılı Kararı,
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınının 16/2018 sayılı Kararı.

Küba Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasını (ÇVÖA) Avusturya, Barbados, Çin, İspanya, Portekiz, Katar, Rusya, Venezuela, Vietnam, İtalya, Lübnan, Ukrayna ve Türkiye ile imzalamış olup, halihazırda Cezayir, Arjantin, Belarus, Belçika, Hırvatistan, Fransa, Hollanda, Hindistan, Kuveyt, Malezya, Güney Afrika ülkeleri de müzakereler devam etmektedir.

Küba Cumhuriyeti Devleti ayrıca 63 ülke ile Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması imzalamıştır. Türkiye Küba ile Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmasını 1997 yılında imzalamış ve 1999 yılında Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bununla birlikte söz konusu anlaşma güncellenerek 13.03.2024 tarihinde yeniden imza altına alınmıştır.

Küba'da ithalat düzenlemeleri, gümrük, sıhhi, bitki sağlığı ve kalite kontrol prosedürlerini belirleyen çeşitli yasalar, kararnameler ve kararlar ile düzenlenmiştir. Aşağıda bazı temel düzenlemeler yer almaktadır:

Gümrük Kanunu (113 Sayılı Kanun)

Amaç: Malların ithalatı, ihracatı ve transit geçişi dahil olmak üzere gümrük prosedürlerini düzenler.

İçerik: İthalatçıların yükümlülüklerini, gümrük idarelerinin haklarını ve ihlaller durumunda uygulanacak cezaları belirler. Ayrıca ithalatlara uygulanacak gümrük vergilerini ayrıntılı olarak açıklar.

Gümrük Kanunu Yönetmelikleri (Kararname No. 320)

Amaç: Gümrük Kanununun uygulanmasını ayrıntılı olarak açıklar, denetimler ve diğer gümrük süreçleri sırasında izlenecek prosedürleri belirtir.

İçerik: Gümrük işlemleri, mal beyanı, denetim prosedürleri ve vergi muafiyeti koşullarıyla ilgili düzenlemeleri içerir.

Karar No. 340/2012 (Halk Sağlığı Bakanlığı): gıda ve halk sağlığını etkileyebilecek ürünlerin ithalatı için sağlık düzenlemeleri oluşturur. Sertifikasyon, denetim ve kalite kontrol gerekliliklerini içerir.

Karar No. 510/2008 (Tarım Bakanlığı): Tarım ürünleri, bitkiler ve diğer bitkisel kökenli ürünlerin ithalatı için bitki sağlığı kontrollerini düzenler.

Karar No. 130/2017 (Dış Ticaret ve Yabancı Yatırımlar Bakanlığı): İthal mallar için kalite kontrol gerekliliklerini düzenler ve bunların Küba güvenlik ve kalite standartlarına uymasını sağlar.

Zorunlu Sertifikasyon: Elektrikli ürünler, oyuncaklar ve diğer tüketim malları gibi bazı ürünler Küba pazarına sunulmadan önce belirli sertifikalar gerektirir.

Karar No. 358/2011 (Halk Sağlığı Bakanlığı): Gıda ürünleri için etiketleme gerekliliklerini belirler ve bu gereklilikler, içerikler, menşee, son kullanma tarihi ve depolama koşulları hakkında İspanyolca bilgi içermelidir.

Paketleme Standartları: Ürünlerin, özellikle tehlikeli veya bozulabilir olarak kabul edilenlerin paketlenmesi için belirli standartlar vardır.

İthalat Lisansları: Bazı ürünler, mallar gönderilmeden önce alınması gereken belirli ithalat lisansları gerektirir. İlaçlar, kimyasallar ve teknolojik ekipman gibi ürünler için yaygındır.

Karar No. 168/2010 (Teknoloji ve Çevre Bakanlığı): Kimyasallar, pestisitler ve tehlikeli maddeler gibi çevresel etkisi olabilecek ürünlerin ithalatına ilişkin kuralları belirler.

Serbest Ticaret Bölgeleri ve Özel Rejimler: Serbest ticaret bölgelerine veya yabancı yatırım rejimlerine yönelik ürünlerin ithalatı için muafiyetleri veya özel gereklilikleri olabilen özel düzenlemeler vardır.

Küba'dan ihracat yapmak için çeşitli Küba kurumları tarafından verilmiş bir dizi belgeye sahip olmak gerekir. Bu belgeler, malların ulusal ve uluslararası düzenlemelere uygun olduğunu garanti eder ve ihracat sürecini kolaylaştırır. En yaygın zorunlu belgeler şunlardır:

İhracat Lisansı-Kurum: Dış Ticaret ve Yatırım Bakanlığı (MINCEX).

Belirli ürünleri, özellikle Küba ekonomisi için düzenlenen veya stratejik kabul edilenleri ihraç etmek için gereken bir yetkidir. Tüm ürünler lisans gerektirmez, ancak teknolojik ürünler, silahlar ve belirli tarım ürünleri gibi bazı ürünler için zorunludur.

Menşee Sertifikası-Kurum: Küba Cumhuriyeti Ticaret Odası.

İhraç edilen ürünlerin menşeeini tasdik eden, malların tercihli ticaret anlaşmalarından yararlanabilmesi ve hedef ülkelerin gereksinimlerine uyması için gerekli olan belge.

Bitki Sağlığı Sertifikası-Kurum: Tarım Bakanlığı (MINAG) Bitki Sağlığı Enstitüsü aracılığıyla.

Tarım ürünlerinin ihracatı için zorunlu sertifika, ürünlerin ithalatçı ülkenin bitki sağlığı standartlarına uygun olduğunu, zararlılardan ve hastalıklardan arı olduğunu garanti eder.

Sağlık Sertifikası-Kurum: Halk Sağlığı Bakanlığı (MINSAP).

Gıda ürünleri, ilaçlar ve halk sağlığını etkileyebilecek diğer ürünlerin ihracatı için gereklidir. Bu sertifika, ürünlerin hem Küba hem de varış ülkesi tarafından belirlenen sağlık ve güvenlik standartlarına uygun olmasını sağlar.

Kültürel Malların İhracatı İçin İzin-Kurum: Ulusal Kültürel Miras Konseyi (CNPC).

Bu izin, Küba kültürel mirasını koruma amacıyla sanat eserleri, antikalar ve diğer kültürel malların ihracatı için gereklidir. Bu malların izinsiz ihracatı yasaktır.

Kalite Sertifikası-Kurum: Ulusal Standardizasyon Ofisi (ONN).

İhraç edilen ürünlerin Küba ve hedef pazar tarafından belirlenen kalite standartlarına uyduğunu onaylayan belge. Bu sertifika özellikle endüstriyel ve üretilmiş ürünler için önemlidir.

Ticari Fatura-Kurum: İhracatçı kuruluş tarafından düzenlenir (gerekirse Ticaret Odasının onayıyla).

Ürünlerin tanımı, fiyatı, satış koşulları ve alıcı ve satıcı bilgileri dahil olmak üzere ticari işlemin ayrıntılarını içeren belge. İthalatçı ülkede gümrük işlemleri ve vergi hesaplaması için önemli bir belgedir.

Paketleme Listesi-Kurum: İhracatçı kuruluş tarafından düzenlenir.

Gönderilerin içeriğini, miktarları, paketleme türünü, ağırlığını ve ürünlerin boyutlarını belirterek ayrıntılı olarak açıklar. Bu belge, muayene ve gümrükten geçirme sürecini kolaylaştırır.

Konşimento-Kurum: Taşıyıcı tarafından verilir.

Malların sevkiyatını onaylayan ve taşıma, rota ve teslimat koşullarını ayrıntılı olarak açıklayan taşıma belgesi. Hedef ülkede gümrük işlemleri için gereklidir.

Belirli Yetkilendirmeler ve Sertifikalar-Kurum: Kimyasal ürünler için Bilim, Teknoloji ve Çevre Bakanlığı (CITMA) veya hayvansal ürünler için Veterinerlik Enstitüsü gibi diğer kurumlar tarafından verilen ek yetkilendirmelere veya sertifikalara ihtiyaç duyabilir.

Gümrük İhracat Beyanı-Kurum: Küba Cumhuriyeti Genel Gümrükleri.

İhracatçının Küba Gümrüklerine sunması gereken, ihraç edilecek malın, değerinin, varış yerinin ve diğer ilgili bilgilerin beyan edildiği belge.

Bu belgeler, Küba'dan mal ihraç etme sürecinin resmi bir parçasıdır ve ulusal ve uluslararası düzenlemelere uymak üzere tasarlanmıştır.

İthalatta Talep Edilen Belge Örnekleri: Küba'daki ithalat süreci, ithalatın yasallığını ve uygun organizasyonunu sağlamayı amaçlayan çeşitli düzenlemeler ve gereklilikler içermektedir. Aşağıdakiler, Küba'ya ithalat için genellikle talep edilen belgelerden bazılarıdır:

Ticari Fatura: İthal edilen malları, açıklama, miktar, fiyat ve satış koşulları dahil olmak üzere ayrıntılı olarak açıklayan belge. Yurt dışındaki tedarikçi tarafından düzenlenmelidir.

Hava Konşimentosu veya Konşimento: Bu belge, nakliye şirketi tarafından sağlanır ve alıcı bilgileri, mal türü ve nakliye koşulları gibi sevkiyat hakkında bilgi içerir.

Menşei Sertifikası: Tarifeleri veya belirli ithalat koşullarını belirlemek için ilgili olabilecek, malın menşei ülkesini belirleyen belge.

İthalat Lisansı: Malın türüne bağlı olarak, Küba yetkilileri tarafından verilen bir ithalat lisansı almak gerekebilir. Bu, düzenlenmiş veya kısıtlanmış ürünler için yaygındır.

Gümrük Beyanı: Bu, malların ve değerlerinin beyan edildiği, malların ithal edilmesi sırasında Küba gümrüklerine sunulması gereken bir belgedir.

Sağlık ve Bitki Sağlığı Sertifikaları: Gıda, tarım veya hayvansal ürün ithalatlarında, ürünlerin sağlık ve güvenlik yönetmeliklerine uygunluğunu garanti altına almak için sertifikalar gerekebilir.

Uygunluk Sertifikaları: Bazı ürünler, Küba kalite ve güvenlik standartlarına uyduklarını gösteren bir sertifika gerektirebilir.

Ödeme Belgeleri: Bazen, ithal edilen mallar için ilgili ödemelerin yapıldığını gösteren banka havalesi kanıtı gibi belgeler talep edilebilir.

Satın Alma Sözleşmeleri: Bazı süreçler, özellikle büyük ölçekli ithalatlarda, ithalatçı ile tedarikçi arasındaki imzalı sözleşmenin eklenmesini gerektirebilir.

Gümrük Vergileri

Küba tarife sistemi, 124/90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile onaylanmış ve mevcut tarifeleri belirleyen Maliye ve Fiyatlar Bakanlığı ile Dış Ticaret Bakanlığı'nın 1/2021 sayılı Ortak Kararı ile yürürlüğe girmiştir. DTÖ üyesi ülkeler için ortalama tarife yüzde 10 civarında olup, ancak bazı hassas ürünlerin yerli üretimi söz konusu olduğunda daha yüksek oranlar uygulanmakta ve bu oranlar yüzde 30'a ulaşabilmektedir. Ayrıca Küba ile bazı ülkeler arasında, çoğu durumda bazı ürünler için sıfır gümrük tarifesi anlamına gelen tercihli anlaşmalar da mevcuttur.²

ZED Mariel bir Serbest Ticaret Bölgesi değildir. Bu nedenle, Mariel'de üretilen her şey ulusal bir ürün olarak kabul edilir ve ulusal topraklarda Küba tüzel kişiliklerine satılabilir (gerçek kişilere doğrudan satışlara izin verilmez). İhracata yönelik ürünler için özel rejimler öngörülmesine rağmen, uygulanabildiği takdirde tarifeler, bölgede yeralan şirketler tarafından ödenecektir. ZED Mariel Bölgesinde yerleşik bir yabancı sermayeli şirkete uygulanan vergi indirimleri ve kolaylıklara baktığımızda; gelir vergisinde 10 yıllık bir muafiyet olduğu gözlenmektedir. Küba Cumhuriyeti Devleti Maliye ve Fiyatlar Bakanlığı, bu dönemi ülke için stratejik öneme sahip olabilecek projeler için uzatabilir. Söz konusu süre bitiminde ise gelir vergisi %12 olarak uygulanmaktadır. Yatırımcıların ayrıca yeniden yatırımlara ayırdıkları gelirleri ise gelir vergisinden her zaman muafır. Diğer taraftan yine aynı bölgede yatırım yapan yabancı sermayeli şirket, işgücü temin etme vergisinden muaf iken, ücretli işgücü kullanan tüzel kişiler sosyal sigorta ödemeleri için %14 oranında bir vergi oranı uygulamasına tabidir. Mal ve hizmet satın alınmasında alınan vergiden yabancı sermayeli şirketler ilk yıl muafırlar. Birinci yıldan sonra şirketler %1 gibi çok düşük düzeyde bir vergiyi mal ve hizmet satın alımlarında ödemek zorundadırlar. Ayrıca, söz konusu Bölgede kurulmuş olan Uluslararası Ekonomik Ortaklık Sözleşmesi ile kurulmuş olan Şirketler, otel hizmetleri, üretim veya hizmet yönetimi gibi satın alınan profesyonel hizmetlere ödenmesi gereken bu vergiden tümüyle muafır.

Son dönemde devlet tarafından döviz likiditesinin sınırlandırılması ve ABD Hükümeti tarafından uygulanan ekonomik, ticari ve mali yaptırımların artan baskılarına karşın, özellikle gıda ürünlerinin ithalatında belirgin bir artış gözlemlenmektedir.

İthalatta Gümrük Vergisi ödenmesinde indirim yapılmasını öngören Maliye ve Fiyatlar Bakanlığı'nın 15 Ocak 2024 tarih ve 7 sayılı Kararıyla üretim süreçlerine yönelik hammadde, girdi ve ara malları ile gıda üretimi ve tarımsal üretime odaklanan malların vergi oranları yüzde elli (%50) oranında azaltılmıştır.^{3 4}

² [Legalis - Resolución Conjunta 1 de 2021 de Ministerio de Finanzas y Precios, Ministerio del Comercio Exterior y la Inversión Extranjera \(eltoque.com\)](#)

³ [REGLAMENTO GENERAL SOBRE LA ACTIVIDAD DE IMPORTACION Y EXPORTACION | Juriscuba](#)

⁴ [MFP | Noticia \(gob.cu\)](#)

İç Vergiler ve Oranları

113/2012 sayılı Kanun, Küba Cumhuriyeti Vergi Sisteminin dayandığı vergileri, ilkeleri, normları ve genel prosedürleri belirlemektedir.⁵

Gelir vergisi

Yıllık Bütçe Kanununda veya Maliye ve Fiyatlar Bakanlığı mevzuatında düzenlenen özel limitlerin konulduğu, elde edilen gelirin yüzde onuna (%10) tekabül eden vergi türüdür.

Kurumlar vergisi

Şirketin kârı üzerinden yüzde otuz beşe (%35) kadar uygulanan vergi türüdür.

Satış vergisi

Tamamen veya kısmen Küba'da alınıp satılan, ithal edilen veya üretilen, kullanıma ve tüketime yönelik malların satışından alınan vergidir. Ürünleri perakende satış şeklinde pazarlayan yasal olarak yetkili gerçek kişiler, yapılan satışların toplam değeri üzerinden yüzde on (%10) oranında vergi uygular. Toptan satış esasına göre mal ticaretine yetkili tüzel kişiler, toplam satış tutarı üzerinden yüzde iki (%2) oranında vergi uygulanır.

Hizmetler Vergisi

Gerçek kişiler, sunulan hizmetlerden elde ettikleri gelirin toplam değeri üzerinden yüzde on (%10) oranında vergi uygulayarak öderler. Toptan satış esasına göre mal pazarlamaya yetkili tüzel kişiler, toplam satış tutarı üzerinden yüzde iki (%2) vergi oranı uygulanır.

Konut Sahipliği Vergisi

Vergilendirilen mülkün değerine yüzde iki (%2) vergi oranı uygulanarak belirlenir.

Tarım Arazisi Sahipliğine İlişkin Vergi;

Verginin hesaplanmasında vergi mükellefleri arazinin kategorisine bağlı olarak aşağıdaki vergi oranlarını uygular:

Arazi kategorisi Küba pesosu (CUP) cinsinden vergi oranı

1. Kategori hektar başına 120.00
2. Kategori hektar başına 90.00
3. Kategori hektar başına 60.00
4. Kategori hektar başına 30.00

Kara Ulaşım Vergisi

Kara taşımacılığında kullanılan motorlu ve hayvansal taşıtların mülkiyeti veya zilyetliği için belirlenen vergi türüdür.

Tekne Sahipliğine İlişkin Vergi

Ulusal topraklarda kayıtlı deniz, göl ve nehir taşıtlarının mülkiyeti veya zilyetliği için belirlenen bir vergidir.

Gemilerin sahipleri veya zilyetleri bu vergiyi aşağıdaki miktarlarda öderler:

- a) Sportif balıkçılık ve rekreasyon amaçlı mekanik sevk gemileri, seksen peso (80,00);

⁵ [goc-2021-es1.pdf \(gob.cu\)](#)

- b) Ticari balıkçılık ve kendi kendine beslenme amaçlı mekanik sevk gemileri, otuz peso (30,00)
- c) Araştırma amaçlı mekanik sevk gemileri, on beş peso (15.00).
- d) Yolcu taşıma amaçlı mekanik sevk gemileri, kırk peso (40,00);
- e) Ormancılık, arıcılık veya diğer ticari faaliyetlere yönelik mekanik sevk gemileri, yirmi beş peso (25,00);
- f) Spor balıkçılığı ve eğlence amaçlı balıkçılık amaçlı kürekli tekneler veya yelkenli tekneler, altmış peso (60,00);
- g) Ticari balıkçılık için kürekli veya yelkenli tekneler, yirmi peso (20,00).

Veraset ve İntikal Vergisi;

- a) Noter tasdiki ile yapılan veya idari veya adli kararlarla elden çıkarılan, kamu siciline tabi taşınmaz veya şahsi malların mülkiyetinin veya bunlar üzerindeki diğer hakların devri ve borçların ödenmesine ilişkin kararlar, mülkün veya edinilecek hakkın değeri üzerinden yüzde dört (%4).
- b) Konut takaslarında vergi oranı, her bir takas eden tarafça edinilen mülkün güncellenmiş değeri üzerinden yüzde dört (%4) olacaktır;
- c) Evlilik birliği mal topluluğunun tasfiyesi halinde yüzde bir (%1) oranındadır.

Damga Vergisi;

Bu Kanun'un 4 no'lu Ek'inde belirtilen sertifika, prosedür ve lisanslara ilişkin kamuya ait belgeler üzerinden alınacak vergi kanunla düzenlenmiştir.

İşgücü Kullanım Vergisi

İşgücü Kullanımı Vergisinin vergi oranı, bu Kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte aşağıdaki kurallara uygun olarak kademeli olarak azalır.

- a) İlk yıl boyunca yüzde yirmi (%20);
- b) İkinci yıl boyunca yüzde on beş (%15);
- c) Üçüncü yıl boyunca yüzde on iki (%12);
- d) Dördüncü yıl boyunca yüzde on (%10);
- e) Beşinci yıl ve sonrasında yüzde beş (%5).

Plajların Kullanımı veya İşletilmesi Vergisi

Vergi, üç ayda bir, ödemeye yükümlü kişinin ikametgâhının bulunduğu banka şubeleri veya bu amaçla faaliyet gösteren diğer ofislerde ödeme dönemini takip eden on beş (15) takvim günü içinde ödenecektir.

Koyların Kullanılması Vergi;

Vergi, ödemenin yapılacağı ayı takip eden ayın ilk on beş (15) takvim günü içinde vergi mükellefinin mali ikametgahına karşılık gelen banka şubelerine ödenecektir.

Orman Kaynaklarının ve Yabani Faunanın Kullanımı ve İşletilmesi Vergisi

Gerçekleştirilen faaliyete bakılmaksızın yabani fauna, Doğal ve yapay orman kaynaklarının kullanılması ve işletilmesi için konulan vergi türüdür. Vergi oranı, faaliyet ve tür grupları ve çeşitlerine ile miktar veya yüzdelere göre 113 nolu yasanın Ek 6'sında belirlenmiştir.

Kararların Kullanım Hakkına İlişkin Vergi;

Bu vergi, vergi mükellefinin ikametgâhına uygun her bölgedeki Su Kullanım Şirketlerinin ofislerinde, kararlaştırılan dönemi takip eden on beş (15) takvim günü içinde aylık olarak ödenecektir.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Ürünlerin homologasyonu ve standardizasyonu, Bilim, Teknoloji ve Çevre Bakanlığı'na (CITMA) bağlı bir devlet kurumu olan Ulusal Standardizasyon Ofisi⁶ aracılığıyla koordine edilmektedir. Ulusal Standardizasyon Ofisi, standardizasyon ve kalite faaliyetlerinde ülkeyi uluslararası ve bölgesel kuruluşlar nezdinde temsil eder ve Küba'nın bu kuruluşların ve uluslararası kuruluşların standartlarının geliştirilmesine ve benimsenmesine katılımını kontrol eder.

Kalite Altyapısı: Ulusal Standardizasyon Ofisi (NC), Küba Cumhuriyeti'nin Ulusal Standardizasyon Ajansı'dır ve ülkeyi uluslararası ve bölgesel standardizasyon örgütleri önünde temsil eder. Amacı, hem devlet hem de devlet dışı sektör tarafından, hem ulusal hem de ithal olarak sunulan, belirlenmiş gereklilikleri karşılayan ürün ve hizmetlerin güvenli, zararsız ve tüketicileri memnun edici olması konusunda tüketiciyi korumak, yürürlükteki standartlar, diğer normatif belgeler ve diğer düzenlemelerle uyumluluk sağlamaktır.

8/2020 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin amacı, Standardizasyon, Metroloji, Belgelendirme, Akreditasyon ve Kalite Devlet Denetimi sistemlerinin etkili bir şekilde örgütlenmesini ve işleyişini düzenleyen normları oluşturmak; Ulusal Kalite Altyapısını güçlendirmek; teknolojik disiplini, verimliliği, rekabet gücünü, kültürü ve halkın yaşam kalitesini artırmak ve ayrıca ticaret ve hizmetleri güçlendirmektir.

8/2020 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede oluşturulan düzenlemeler, standardizasyon, metroloji ve kalite faaliyetlerinin uyumlu bir şekilde geliştirilmesi için gerekli hukuki temeli düzenlemekte, bunların güncelliğini ve dinamizmini sağlamaya katkıda bulunmakta; güncel eğilimleri ve Dünya Ticaret Örgütü düzenlemelerini dikkate almakta ve diğer genel amaçların yanı sıra aşağıdaki hususları da düzenlenmektedir:

Üretim ve hizmetlerin kalitesinin, verimliliğinin, üretkenliğinin ve rekabet gücünün iyileştirilmesine ve istikrarına katkıda bulunmak.

- ✓ Ulusal ve uluslararası ticareti kolaylaştırmak.
- ✓ Tüketici korumasını teşvik etmek.
- ✓ Bu tür faaliyetlerde yer alan sektörlerin katılımını teşvik etmek.
- ✓ Normatif belgelere uyumda disiplini artırmak.

Ulusal Kalite Altyapısı, kamu yararı niteliğinde olan Standardizasyon, Metroloji, Test, Muayene, Belgelendirme ve Akreditasyon gibi teknik bileşenlere sahiptir ve toplumun ekonomik aktörlerini etkiler.

Ulusal Standardizasyon, Metroloji, Kalite ve Akreditasyon Konseyi, Standardizasyon, Metroloji, Kalite ve Akreditasyon konularında Hükümete danışma organı olarak oluşturulmuştur;

⁶ www.ncnorma.cu

entegrasyonu ve işleyişi, bu Kanun Hükmünde Kararnamenin Yönetmeliklerinde düzenlenmiştir.

Ulusal Standardizasyon Ofisi (bundan sonra Ofis olarak anılacaktır), ulusal kalite altyapısının bileşenleri olan Standardizasyon, Metroloji ve Belgelendirme çalışmalarının uygun tutarlılığını, şeffaflığını, mutabakatını ve etkinliğini sağlamak amacıyla, gerektiği takdirde teknik komiteler ve çalışma ve danışma komisyonları oluşturabilir.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Yetkili kuruluşlar, kendileri tarafından oluşturulan Mal Muayene Prosedürü uyarınca periyodik olarak veya yılda en az iki kez bir analiz gerçekleştirir.⁷

Talep edilen denetimlerin sıklığı, ithalat, ihracat ile ilgili risklere, Küba Cumhuriyeti'nde veya varış ülkelerinde oluşturulan teknik düzenlemelere ve tedarikçi veya sağlayıcılar tarafından yürütülen kontrollerin güvenilirliğine uygun olmalıdır.

Toplam sevkiyatların denetime tabi tutulacak yüzdesi, hedeflenen amaca göre belirlenir, gerekirse ürünün son kullanıcısı veya müşterisi ile denetlenecek unsurlar hakkında istişarede bulunulur.

Ürünlerin kalite kontrol talebinin gerçekleştirilmesinde yetkili kuruluş aşağıdaki hususları dikkate alır:

(a) Ürünlerin doğru tanımını belirlemek, sözleşmelerde mutabakata varılan teknik gerekliliklere ve kalite spesifikasyonlarına uygunluğu doğrulamak ve ayrıca diğer zorunlu teknik gerekliliklere uygunluğunu doğrulamak için gerekli hususlarda kalite denetimi talep edilir.

b) Tasarlanan muayene faaliyetleri, numune alınmasını ve yürürlükteki uluslararası veya ulusal standartlar esas alınarak yapılan analiz, test ve ölçümleri kapsar.

c) Analiz için gerektiğinde akredite test yöntemlerine sahip ve yetkili otoriteler tarafından tanınan laboratuvarlardan yararlanılır; akredite test yöntemleri gerekmiyorsa akreditasyon sürecindeki test veya ulusal veya uluslararası düzeyde tanınan geleneksel testler kullanılır.

d) Gıdalarda, yürürlükteki mevzuat hükümlerinin ve kuruluşlarca denetim prosedürlerinin dikkate alındığı analizlerin yapılması zorunludur.

Ürünlerin miktar veya ağırlığına ilişkin inceleme talebini yerine getirmek için yetkili kuruluş aşağıdaki hususları dikkate alır:

a) Yetkili kuruluş, faturada veya sözleşmede belirtilen diğer belgede belirtilen miktar veya ağırlığa uygunluğunu belirlemek amacıyla, uygun durumlarda malın ağırlığının, paket sayısının ve genel olarak miktarının doğrulanmasını talep eder.

b) Ölçü aletlerinin Yetkili Otoritenin metrolojik onayına sahip olduğunun doğrulanmasını zorunludur.

c) Eksik ağırlık veya ürün miktarlarının tekrarlanması durumunda, bu tür eksikliklerin nedenlerinin belirlenmesini kolaylaştırmak amacıyla kuruluş, denetime tabi tutulacak miktarda yüzdesel bir artış talep edilmektedir. Sonuç olarak, ağırlıkla veya diğer birimlerde eksiklik geçmişi olan beyan edilen mallar zorunlu tartıya tabi tutulacaktır.

⁷ [R_30 de 2018 - MINCEX - GOC-2018-EX23.pdf \(gob.cu\)](#)

Yetkili kuruluş, malların durumunun incelenmesi talebinde bulunurken aşağıdaki hususları dikkate alır:

(a) Muayene, konteyner ve/veya ambalajın dış durumunun yanı sıra sızdırmazlığını, etiketini, işaretini, uluslararası koruma işaretlerini, temizliğini veya diğer gereklilikleri doğrulamak ve ayrıca ürünlerin hasar görüp görmediğini, nakliye için koruma, taşıma ve depolamanın yeterli olup olmadığını doğrulamak için talep edilir.

b) Sağlık, sanitasyon, güvenlik, çevre ve bireysel tüketiciler üzerinde doğrudan etkisi olan çabuk bozulan, soğutulmuş ürünlerin korunmasına, hazırlanma ve son kullanma tarihlerine özel dikkat gösterilir.

Yetkili Kuruluşlar

Bitki Sağlığı Müdürlüğü (DSV)

Hayvan Sağlığı Müdürlüğü (DSA)

Ulusal Standardizasyon Ofisi

Liman Deniz Taşımacılığı İş Grubu (Grupo Empresarial del Transporte Marítimo Portuario)

Ulusal Hijyen, Epidemiyoloji ve Mikrobiyoloji Enstitüsü (INHEM)

İlaç, Ekipman ve Tıbbi Cihazların Devlet Kontrol Merkezi (CECMED)

Çevre Düzenleme ve Nükleer Güvenlik Dairesi (ORASEN)

Ulusal Hidrolik Kaynaklar Enstitüsü Denetim Müdürlüğü (DIINRH)

İletişim Bakanlığı (MINCOM)

İthalat Denetimleri; Küba'nın ithalat muayene süreci, ülkeye giren ürünlerin yerel düzenlemelere ve standartlara uygun olduğundan emin olmak için tasarlanmıştır. Malların Küba'ya varışında, ithalatçı veya temsilcisi, malların özelliklerini, değerini, kökenini ve diğer ilgili ayrıntıları belirten ayrıntılı bir gümrük beyannamesi sunmalıdır.

Gümrük yetkilileri, ticari faturalar, menşe sertifikaları ve ithal edilen ürünlerin yasallığını ve özelliklerini destekleyen diğer belgeler gibi sunulan tüm belgeleri inceler. Mallar, bir risk yönetim sistemine göre fiziksel muayene için seçilebilir. Tüm mallar fiziksel olarak muayene edilmez; daha yüksek risk taşıyanlara öncelik verilir. Gümrük yetkilileri içeriklerin beyan edilenle eşleştiğini ve Küba yönetmeliklerine uyduğunu doğrulamak için konteynerleri veya paketleri açar ve inceler. Özellikle gıda, ilaç ve hassas ürünler söz konusu olduğunda, ürünlerin kalite ve güvenliğinin doğrulanması gerçekleştirilebilir.

Gıda, tarım ürünleri ve ilaçlar gibi bazı ürünler, hijyenik veya bitki sağlığı sertifikalarının verilmesini gerektirir. Bu denetimler, Halk Sağlığı Bakanlığı (MINSAP) veya Bitki Sağlığı Enstitüsü gibi ilgili makamlar tarafından gerçekleştirilir.

Denetimler tamamlandıktan sonra gümrük idareleri ithal ürünlere uygulanacak vergi ve harçları belirler.

Vergilerin ödenmesi ve muayenelerin tatmin edici şekilde tamamlanmasının ardından malların Küba pazarında dağıtımına izin verilir.

Bazen yetkililer düzenlemelere sürekli uyumu sağlamak için ithalat sonrası kontroller gerçekleştirir. Bu süreç, mal türüne ve yürürlükteki düzenlemelere göre değişebilir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Ülkedeki kapların ve ambalajların tasarımı, üretimi, ticarileştirilmesi, ithalatı ve kullanımına ilişkin zorunlu gereklilikler 71/2022 sayılı Karar ile düzenlenmektedir. 128 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan söz konusu karar, yurt içi tüketime veya ihracata yönelik kap ve ambalajlara ilişkin olarak anılan faaliyetleri yürüten gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken teknik düzenlemeleri belirlemiştir.⁸

Kararda yer alan gereklilikler, insan yaşamının ve çevrenin korunmasının yanı sıra kapların ve ambalajların amacı ve güvenliği konusunda tüketicileri yanıltabilecek uygulamaların önlenmesini amaçlamaktadır.

Sanayi Bakanlığı'na (MINDUS) bağlı Ulusal Konteyner ve Ambalaj Merkezi, endüstriyel kalkınmaya yönelik politikaların uygulanmasından sorumlu kurum olarak, Konteyner ve Ambalaj Üretim Endüstrilerinin Geliştirilmesi Politikasını yürütmektedir.

71/2022 sayılı Karar ayrıca, Yönetmelik ve diğer mevzuat hükümlerine uygunluğun güvence altına alınması amacıyla resmi veya işlevsel kontrol faaliyetleri, devlet teftişleri ve denetimleri düzenlemektedir. Söz konusu faaliyetler Sanayi Bakanlığı Denetim Müdürlüğü, Ulusal Konteyner ve Paketleme Merkezi, Bilim, Teknoloji ve Çevre Bakanlığı ve Küba Cumhuriyeti Genel Denetleme Dairesi tarafından yürütülmektedir.

Kap ve ambalaj üreticileri için 71/2022 sayılı Karar, üretim operasyonlarının iyi üretim uygulamalarına ilişkin genel standartlara dayalı olmasını ve etkili kalite yönetim sistemlerinin uygulanmasını sağlamaları gerektiğini şart koşmaktadır.

Buna ek olarak MINDUS, ambalajlama faaliyetinde yer alan tüm aktörlerin ambalajı uygun şekilde yeniden kullanımına ve geri dönüşümüne olanak tanıyacak ve çevre üzerindeki etkisini en aza indirecek şekilde tasarlamasını, üretmesini, pazarlamasını ve kullanmasını talep etmektedir.

Teknik Engeller

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve

⁸ [Legislación de envasado en Cuba - Cómo envasar \(comoenvasar.com\)](http://legislacion.de.envasado.en.Cuba-Cómo.envasar.com)

gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikengel.ticaret.gov.tr/>). Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Küba'da sosyalist bir yönetim biçimi benimsendiği için ve devlet her konuda ekonomik yapıları kontrol ettiği için özel sektör girişimleri sınırlı sayıda bulunmamaktadır. Dağıtım Kanalları tümüyle devlet kontrolündeki firmalar tarafından yapılmaktadır. En üst yönetim birimlerinin ekonomik işleyişleri planlaması çerçevesinde gıda tedariki bile bu kanallarla yapılmaktadır. Örneğin gıda tedarikinde devlet halka her zaman kişi başına ayda yarım kg et, bir miktar bakliyat ve 5 yumurta dağıtmaktadır. Ayrıca devlet ticari işletmelerin neyi ne kadar ithalat yapacağını da başka kurumların ihtiyaçlarına göre karar vererek bildirmektedir. Dolayısıyla tüm sosyal yaşantı hayatı gibi ekonomik hayatta devlet kontrolünde ihtiyaçların tespit edilmesiyle yapılmaktadır. Bunun sonucunda iletişim bozuklukları ve gecikmeler sonucunda her zaman aksaklıklar ve şeffaf olmayan ihale süreçleri görülmektedir. Tüketici tercihleri zaruri ihtiyaçlar şeklinde belirlenmektedir. Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler yukarıda belirtilen koşullarda gerçekleşmektedir.

Küba hükümeti yabancı yatırımı kısa, orta ve uzun vadede ülkenin ekonomik kalkınması için bir kaynak olarak öngörmektedir. Bu politikanın ana hedefi, en son teknoloji, yöntem ve becerilere erişim sağlamak; ihracat pazarlarını çeşitlendirmek ve genişletmek; ithal ikamesi sağlamak; dış finansmana erişim sağlamak; yeni iş yaratmak ve yerel ekonomi ile üretim bağlantılarından daha yüksek gelir elde etmek olarak belirlenmiştir. Somut hedefler aşağıdaki gibi sıralanabilir⁹;

- Gıda ithalatını ikame etmeyi amaçlayan yabancı yatırımlara öncelik verilmesi.
- Verimlilik esasına dayalı üretim kanalları oluşturmak için kapsamlı projelerin geliştirilmesini teşvik etmek. Bu projeler, ortak bir çıkara sahip bir veya birkaç yatırımcı ile müzakere edilebilir.
- Yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanarak, güneş ve rüzgar enerjisi, şeker kamışı gibi tarımsal-endüstriyel atıklar, ormancılık ve ormansal biyokütle, su ve biyogaz enerjisini kullanarak ülkenin enerji matrisinin değiştirilmesine katkıda bulunmak.
- Tarım ve gıda sanayi üretimi; sağlık turizmi de dahil olmak üzere turizm; enerji, özellikle yenilenebilir enerji, hidrokarbon ve maden kaynaklarının araştırılması ve işletilmesi; sanayi altyapılarının inşası veya iyileştirilmesi gibi sektörleri öncelikli olarak değerlendirmek.
- Yabancı yatırımların çoğunu ihracat sektörlerine ve üretim zincirindeki darboğazların giderilmesine yönlendirmek, altyapının modernizasyonunu ve teknolojik modelin değiştirilmesini teşvik etmek ve ithalatı ikame etmek için yurtiçi ihtiyaçların karşılanmasını sağlamak.
- Karmaşıklığı ve önemi nedeniyle özellikle sanayi altyapısının geliştirilmesine yönelik yatırımların anahtar teslimi özel sözleşmeler yoluyla gerçekleştirilmesi için Tamamen Yabancı Sermayeli Şirketlerin kurulmasına izin verilmesi.
- Altyapı yatırımları, doğrudan ve dolaylı olarak, uzun vadeli finansman ile yabancı yatırım modelleri altında gerçekleştirilebilir. Turizmin geliştirilmesi ile ilgili olanlara öncelik verilecektir.
- Belirgin bir ihracat karakterine sahip olan veya ihracat için mal ve hizmet üretimiyle bağlantılı olan veya yerel kalkınmaya önem veren daha küçük işletmeler ve yatırım miktarları teşvik edilecektir.

⁹ [General policies \(gob.cu\)](http://gob.cu)

Öte yandan, Küba hükümeti, ülkedeki faaliyetlerini genişletmeleri için yabancı bazı şirketlere yeni imtiyazlar verileceğini duyurmuştur. Resmi Gazete'de yayımlanan bu karar (Karar 194/2024), sunabilecekleri mal ve hizmetleri ayrıntılı olarak açıklayarak ekonomik politikada önemli bir dönüşümü işaret etmektedir. Yeni düzenleme Küba'da kayıtlı belirli bazı yabancı şirketlerin, belirli kısıtlamalarla da olsa çok çeşitli ürünleri pazarlama yetkisine sahip olacağını içermektedir. Satabilecekleri mallar arasında et, süt ürünleri, tahıllar ve unlu mamuller gibi gıda maddeleri ile tarımsal girdiler, inşaat malzemeleri ve elektronik ekipmanı yer almaktadır.

Hizmetler açısından, sattıkları ürünler için teknik yardım sağlamaları ve satış sonrası hizmetleri garanti etmeleri gerekmektedir.. Ancak, doğrudan perakende ticarete faaliyet göstermeleri öngörülmemektedir. Ayrıca, yurtdışında ürün dağıtma faaliyetleri sınırlı olacak ve ekonomik faaliyetler üzerinde devletin sıkı kontrolü devam edecektir. Resmi Gazetesi'nde yayınlanan söz konusu karara göre, yeni imtiyazlar belirli yabancı şirketlerin ülkeye girişini ve hangi malları pazarlayabilecekleri ve ülkedeki yetkilerinin ne olacağı konusunda ayrıntılı düzenlemeler içermektedir. Buna göre Jinhua Huamao Import & Export Co., Ltd. (Çin); yetkili ürünler: Oyuncaklar, elektrikli, manuel ve pnömatik aletler, lambalar ve diğer genel tüketim malları ve teknolojiler. El Cuarto del Reguerón, S.L. (İspanya); yetkili ürünler: Gıda maddeleri (süt ürünleri, meyveler, sebzeler, alkollü ve alkolsüz içecekler, kahve, yağlar ve yağlar), tarımsal girdiler, catering ekipmanı ve malzemeleri. Anscor Solution, S.A. (Panama); yetkili ürünler: Hafif ve ağır nakliye ekipmanı, yedek parçalar, aküler, lastikler, endüstriyel yağlar, inşaat malzemeleri, donanım, ev aletleri, gıda ve hayvan yemi ürünleri. Tree Logistics LLC (ABD); yetkili ürünler: Ticari ve ticari olmayan taşımacılık ve kargo hizmetleri. Ayrıca, gıda, içecek, ev aletleri, elektronik, yardımcı araçlar, inşaat malzemeleri ve mobilya ve ofis malzemeleri pazarlayacaklardır. Bu şirketlerin hiçbiri ticari amaçlarla doğrudan ithalat veya ihracat yapamaz. Ayrıca, ulusal topraklar içerisinde perakende ticaret ve mal dağıtımını yapmaları yasaktır. Uluslararası sözleşmelerde öngörüldüğü üzere, pazarladıkları ürünler için satış sonrası hizmet ve garanti vermelerine izin verilmektedir.¹⁰

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Bilim, Teknoloji ve Çevre Bakanlığı'na (CITMA) ait olan Küba Sınai Mülkiyet Ofisi (OCPI), sınai mülkiyet, ticari marka ve patent tescilleriyle ilgili faaliyetleri düzenleyen kuruluştur.¹¹

Küba pazarında ticari markalarını veya patentlerini korumak isteyen yabancı şirketler, bu sektörde uzmanlaşmış Kübalı hukuk firmalarından biri aracılığıyla OCPI nezdinde bir patentin veya ticari markanın tescili için başvuru yapmak suretiyle yapabilirler.¹²

Kamu İhaleleri¹³

Tüm yabancı firmalar Küba Dış Ticaret ve Yatırımlar Bakanlığı'na (MINCEX) başvurarak ithalat iznini sağlayacak şekilde bir "Kod" alarak, Kübalı firmaların ihale listelerine girme hakkını kazanmaktadır. Daha sonra, ihale bilgileri sadece listelerdeki firmalara gizli bir şekilde

¹⁰ <https://www.directoriocubano.info/cuba/gaceta-oficial-autorizan-a-empresas-extranjeras-a-comercializar-alimentos-tecnologia-y-vehiculos/>

¹¹ [Oficina Cubana de la Propiedad Industrial | Oficina Cubana de la Propiedad Industrial \(ocpi.cu\)](https://www.ocpi.cu/)

¹² [Legislación | Oficina Cubana de la Propiedad Industrial \(ocpi.cu\)](https://www.ocpi.cu/)

¹³ [Guía del inversionista – PROCUBA](https://www.procuba.gob.cu/)

duyurulmaktadır. ABD ambargosu nedeniyle ödeme zorlukları ve para transferlerinde bazı aksaklıklar yaşayan Kübalı firmalar genellikle yabancı devletlerden aldıkları Kalkınma Fonları ile ihalelere girmektedir. Yabancı bir firmanın herhangi bir ihaleye katılarak kazanması halinde yapacağı sözleşmelerde 360 gün vade ve teyitli olmayan akreditif ile ihracatını yapmayı kabul etmesi gerekmektedir.

Satın almaları rasyonelleştirmek ve maliyetlerini düşürmek amacıyla Kübalı devlet şirketleri temel olarak ihale yoluyla sözleşme yapmaktadırlar. Bu ihaleler genellikle halka açık olmayıp, ilanlar yalnızca söz konusu ithalatçının Tedarikçi Portföyünde yer alan ilgili şirketlere iletilmektedir. Ayrıca, aracıardan ve distribütörlerden kaçınmak için üreticilerden doğrudan satın alımlarda gerçekleşmektedir. Ancak Küba devletine ait şirketlerin mali koşullarının yetersizliği nedeniyle genellikle bu yöntemin uygulanması nadirdir. 2020'den bu yana, bazıları halihazırda mevcut ve diğerleri yeni oluşturulan devlete ait bazı şirketler (60'tan fazla olduğu tahmin edilmektedir.), dış ticaret operasyonları için aracı olarak faaliyet göstermektedir.

MINCEX, yabancı şirketlerle yatırım projelerinin müzakerelerini koordine eden bakanlık olup, her ne kadar ortak girişimler ve diğer yabancı yatırım biçimleri ilk etapta geliştirdikleri spesifik faaliyete bağlı olarak bağlı oldukları sektörel bakanlıklara karşılık gelseler de, MINCEX ülkedeki yabancı yatırımın işleyişini kontrol eden kurumdur.

ONE STOP SHOP - VUINEX, 2020 yılından bu yana MINCEX bünyesinde faaliyet göstermektedir ve görevi potansiyel yabancı yatırımcıları Küba'ya kanalize etmektir. Yabancı şirketlerin özel şirketlerle (MSME'ler ve CNA'lar) olası yatırımları da VUINEX aracılığıyla koordine edilmelidir.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

Tarım ve hayvancılık sektörüne ilişkin 2020-2024 yılları arasında yumurta tavuğu sayısının sekizden üç milyona, domuz üreticilerinin sayısının ise aynı dönemde 96.000'den 26.000'e düştüğü, bunun temel olarak yem eksikliğinden kaynaklandığı, çoğunlukla mısır, soya, premiksler, vitaminler ve minerallerden yapılan karma yem üretiminin 1,2 milyon tondan 200.000'in tonuna altına düştüğü, Küba diyetinin temel tahılı ürünün olan pirinç üretiminin de ise ekime açık 150.000 hektardan sadece 60.000 hektarı ekilebildiği belirtilmektedir. Tarım sektörünün zayıf performansının, temelde gübre ve böcek ilacı gibi girdilerdeki eksiklikler ile ekim ve sulama imkanlarındaki kısıtlamalardan kaynaklandığı ifade edilmektedir.

Küba'nın en önemli ihracat kalemlerinden biri olan Puro üretimi devletin tekelinde olup, uluslararası piyasalarda pazarlama faaliyetinin yürütülmesi, İspanyol Tabacalera şirketinin oluşturduğu ve şu anda bir Çinli şirket tarafından satın alınan ortak girişim olan Habanos S.A. tarafından gerçekleştirilmektedir. Küba dünyanın önde gelen puro ihracatçısıdır. Habanos S.A. tarafından 2023 yılında 721 milyon doların üzerinde satış gerçekleştirildiği belirtilmekte olup, Habano S.A. yöneticileri tarafından, toplam satışların 2022 yılına göre yüzde 31 oranında arttığı ve bunun dünya çapında 4.700'den fazla satış noktasında gerçekleştiği ifade edilmektedir. 2023 yılında Habano S.A.'nın ana pazarları olarak Çin, İspanya, İsviçre, Almanya ve Birleşik Krallık öne çıkmış olup, şirket, 27 premium puro markasını pazarlamıştır.

Başbakan, 18 Aralık'ta Ulusal Meclis'e (ANPP) yaptığı konuşmada tarımsal üretimin halihazırda nüfusun taleplerini karşılamak için yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Tarım Bakanı ise, sektörde ekili alanın yalnızca %7'sinin sulandığını, beş yıldır, yalnızca patates ve tütün mahsulleri için gübre ithal edildiğini ve bu durumun çoğu Kübalı aile için çok pahalı olmaya devam eden, yerel gıda bulunabilirliği ve fiyatları üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu ifade etmiştir.¹⁴

Dış Ticaret ve Yatırım Bakanlığı tarafından yayımlanan 2025 Yılı Yabancı Yatırım Fırsatları Portföyü'nde yer alan bilgilere göre, çoğu bölgelerin yerel gıda sistemlerine destekleyen toplam 20 adet yabancı yatırım fırsatı sunulmaktadır.¹⁵

Sanayi

Küba'da gıda endüstrisi temel olarak et ürünleri, bazı konserve sebzeler ve balıklar ile içecekler (meşrubat, bira ve rom) gibi bazı ürünlere dayalı olarak faaliyet göstermektedir. Ülkede ortak girişim şeklinde üretim yapan birçok yabancı firmanın varlığı ile hem turizm hem de iç tüketim için ithalatın yerini alacak şekilde güçlendirilmesi amaçlanan bir sektörlerin başında gelmektedir. Havana Club, rom üretiminde; Ciego Montero, su ve alkolsüz içecekler; Bravo, sosis; Nescor, kahve ve dondurma vb. ürünlerde faaliyet göstermektedir.

Sanayi Bakanlığı tarafından organize edilen girişimcilik sistemi içinde, 194 şirket (25'i yabancı sermayeli), 702 Temel Girişimcilik Birimi (UEB) ile Üstün Ekonomik Yönetim

¹⁴ [En Vivo: Comienza el Cuarto Período de Sesiones de la X Legislatura del Parlamento cubano > Cuba > Granma - Órgano oficial del PCC](#)

¹⁵ [Search results \(gob.cu\)](#)

Organizasyonlarına (OSDE) bağılı dönüşüm sürecinin bir parçası olarak, 32 devletin sahip olduğu orta ölçekli işletme (MSME), 35 bağılı şirket, 23 CNA ve 121 UEB faaliyet göstermektedir. Sistemde 61 binin üzerinde işçi istihdam edilmektedir.

Hizmetler

Turizm: Turizmle ilgili olarak, Ulusal İstatistik ve Nüfus Sayımı Enstitüsü'nün (ONEI) 2024'ün ilk üçeyreği için sağladığı bilgilere göre, hem şahsen gelen ziyaretçiler (%14) hem de gelir (%49,3) açısından iç turizmde büyüme görülmektedir. Gelir büyümesi konaklama (%50,7) ve gastronomi (%99,4) bileşenleri için dikkat çekiciyken, perakende ticaret bileşeni düşmüştür (%34,2). Bunun muhtemelen bu hizmetlerin fiyatlarındaki artış ve perakende satışlarındaki daralmadan kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Turizme ilişkin tesislerin doluluk oranı ise azalmaya devam etmektedir. Uluslararası turizm açısından, hem ziyaretçiler hem de doluluk oranları 2023'e kıyasla sırasıyla %5,2 ve %6,2 oranında azalmıştır. Bu sonuçlar, ilk çeyrekte elde edilenlerle karşılaştırıldığında olumsuzdur. Özellikle doluluk oranı %24,2 ile çok düşük kalmaya devam etmektedir. 2024 yılının ilk çeyreğinde tesislerin doluluk oranı %35,5 olarak açıklanmıştır. Bunun aksine, turizm gelirleri %5,6 oranında artmıştır. Açıkçası, bunun fiyatlardaki artıştan kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Fiyat artışları kısa vadede gelir ihtiyacını bir nebze hafifletmiş olabilir, ancak gelecek için sektörü rekabetçi olmaktan uzaklaştırarak riske sokmaktadır; bu da özellikle sektörün kapasitesini genişletmek için üstlenilen devasa yatırım programı göz önüne alındığında olumsuz sonuçlar doğurabilir.

Pandemi öncesinde en yüksek sezon olan 2019 yılında ülkeyi 3,8 milyon turist ziyaret ederken 2024'te bu sayı 1,8 milyona kadar düşmüştür. Kanada, Rusya Federasyonu, Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Meksika, Fransa, İspanya, Arjantin ve İtalya, Küba'ya en fazla turist gönderen ülkelerdir. Bunlara, ikinci en büyük ziyaretçi grubunu temsil eden yurtdışındaki Küba topluluğu da eklenebilir. Rusya, üçüncü en çok turist gönderen ülke olmaya devam etmektedir. Bunlar, ülkeye gelen toplam turist sayısının yaklaşık %91'ini oluşturmaktadır. Adayı Asya pazarında bir destinasyon olarak tanıtmayı amaçlayan Küba, geçen Kasım ayında Şanghay'da düzenlenen Çin Uluslararası Turizm Fuarı'na katılmıştır. Küba, Ocak ve Ekim 2024 arasında Çin'den yaklaşık 24.000 ziyaretçi almıştır ve bu toplam turist sayısının %1,5'ine tekabül etmektedir. Çin, Küba için on üçüncü en büyük turizm bölgesi olmuştur. Asya devinin gelişlerini teşvik etmek için alınan diğer önlemler arasında Havana ile Pekin arasındaki haftalık uçuşların yeniden başlatılması ve Çinli turistler için vize muafiyeti yer almaktadır.

Turizm Bakanı, sektörün 2024 yılını 2,2 milyon ziyaretçiyle kapatacağını ifade ederken bu rakam, 2023'e kıyasla neredeyse %10'luk bir düşüşü tekabül etmektedir. Gelirlerin 2023'e kıyasla arttığını ancak beklentileri hala karşılamadığını sözlerine eklemiştir. Ayrıca sektörün finansman kaynaklarına ulaşmasının ve uluslararası kalite standartlarına uyumun sağlanması gerekliliğini vurgulamıştır. Sektörün performansını iyileştirmek için karşılaştığı başlıca engeller arasında; finansman, sigorta ve tedarik eksikliği; Küba'ya karşı yürütülen olumsuz iletişim kampanyası; yüksek yakıt fiyatları; dalgalanan iş gücü; hava operasyonlarının iptali; ulusal elektrik sisteminin bağlantısının kesilmesi ve meteorolojik etkiler olduğunu belirtmiştir.

Taşımacılık: Taşımacılık hizmetlerine ilişkin, ONEI, 2023'teki aynı döneme kıyasla Ocak-Eylül 2024 aylarında hem yolcu hem de yük taşımacılığında bir düşüş olduğunu belirtmektedir. Bunun nedeninin, azalan yakıt bulunabilirliğinin ve adadaki taşıt stokunun bir kısmının parça,

bileşen ve diğer tedarik eksikliği nedeniyle kullanılamaz hale gelmesinin birleşik etkisinin bir sonucu olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca, yolların durumu kötü olup, zaten yıpranmış ulaşım araçlarında daha fazla arızaya neden olmaktadır. Ulaşım yetersizliği, gıda ve enerji kıtlığı, Küba nüfusunun günlük olarak karşılaştığı en acil sorunlar arasında yer almaktadır.

Yolcu taşımacılığında ise düşüş %13'e tekabül etmektedir. Buna, taksiler hariç tüm geleneksel ulaşım araçları dahildir. Ancak özellikle 80 bin yolcu azalışıyla toplu taşımaya yönelik otobüsler ön plana çıkmaktadır ki bu da %31'lik bir düşüşe denk gelmektedir. Böylece, geleneksel ulaşım araçlarının toplam taşınan yolcu sayısına katkısı, sırasıyla 2023 ve 2024'te aynı dönemde %55'ten %52'ye düşmektedir. Diğer ulaşım araçları da bu düşüşü telafi edememektedir.

Yukarıda belirtilen yapısal değişim ve azalan hizmet kullanılabilirliği fiyat artışlarını körüklemeye devam etmektedir.

Taşınan yük, bir önceki yıla göre kara ve demiryolu yükündeki düşüş nedeniyle 8 milyon tondan fazla düşmüştür.

Ulaştırma Bakanı, yol altyapısının kötüleştiğini ve onu iyileştirmek için alınan eylemlerin toparlanmasını sağlamak için yetersiz olduğunu kabul ederek yollarla ilgili finansman eksikliği ve yakıt eksikliği, amortisman programlarının önündeki başlıca engel olduğunu vurgulamıştır.

Ayrıca, projenin yüklenicilerinin disiplin uzak ve kalite denetiminin de yetersiz olduğunu sözlerine eklemiştir. Ayrıca yeni finansman kaynakları ve devlet dışı yönetim sistemleriyle ortaklıklar arandığını, otoyol ve yollarda yeni geçiş ücretleri konulmasının değerlendirildiğini, bu sayede bunların bakım ve onarımı için kaynak toplanmasının sağlanabileceğini belirtmiştir.

Enerji

Küba'nın birincil enerji kaynakları petrol ve gazdır. Her ikisinin de yerli üretimi ağırlıklı olarak elektrik enerjisi üretiminde kullanılmaktadır. Küba petrolü düşük kaliteli bir ham petrol olup ithal edilen diğer hafif ham petrolerle karıştırılarak termoelektrik santrallerinde yakılıp enerji üretilmesinde kullanılmaktadır. Elektrik enerjisinin büyük bir kısmı 4.200 megavat kapasiteye sahip ancak bakım ve yatırım sorunları nedeniyle bunun çok altında çalışan termoelektrik santrallerde üretilmektedir. 2022 yılında bu santraller kullanılan toplam elektriğin %60'ını üretmiştir. 2006 yılında, enerji açığının en fazla olduğu bölgelerde birbirine bağlı dizel jeneratör setlerinin kurulumuyla oluşturulan elektrik üretim hayata geçirilmiştir. Bu jeneratörler ağırlıklı olarak İspanya, Almanya ve Güney Kore'den 1 milyar dolardan fazla bir bedelle satın alınmıştır. Öte yandan 2020 yılından bu yana Mariel, Santiago ve Havana limanlarında kurulan ve önemli bir enerji üretimi kaynağı haline gelen yüzer enerji santralleri 2023 yılında 8 adet iken, 2024 yılı itibarıyla 6 adete düşmüştür. Ülke elektriğinin %20'ni kendi üretmektedir.

Buna karşın 2024 yılında Küba ciddi bir elektrik krizi ile baş başa kalmıştır. 2024 yılının ikinci yarısında neredeyse her gün hizmet kesintileri meydana gelmiştir. 2024 yılının ikinci yarısında, ulusal elektrik sisteminde toplam üç büyük kesinti yaşanmıştır: ikisi teknolojik kaynaklı, biri 18-22 Ekim tarihleri arasında ve diğeri 4 Aralık'ta; biri de 7-12 Kasım tarihleri arasında ülkenin batı kesimini etkileyen Rafael Kasırgası'nın verdiği hasardan kaynaklanmıştır. Buna ek olarak, Oscar

Kasırgası ve doğu bölgesindeki birkaç deprem de sistemi olumsuz etkilemiştir. Elektrik üretim açığıının başlıca nedenleri arasında altyapının durumu, yakıt eksikliği ve artan talep yer almaktadır. Bu son faktör, yemek pişirmek için sıvılaştırılmış petrol gazının olmaması nedeniyle daha da kötüleşmiş ve bu talebin elektriğe kaymasına neden olmuştur. Termoelektrik santrallerinde faaliyet gösteren 16 ünitenin beşte biri hizmet dışı kalmıştır.

Küba hükümeti, fosil yakıtların yenilenebilir enerji kaynaklarıyla aşamalı olarak ikame edilmesiyle daha verimli ve sürdürülebilir bir enerji matrisi elde etme konusunda çalışmalarına devam etmektedir. Bu kapsamda Küba'da 2022 yılında enerjinin yaklaşık %4'ü yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilmiştir. Hükümet 2030 yılına kadar ağırlıklı olarak biyokütle ve güneş fotovoltaik başda olmak üzere yenilenebilir enerji kaynaklarında %24'e ulaşmayı hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşmak için Küba hükümeti ithalata 3 milyar ABD dolarından fazla harcama yapması gerektiğini tahmin etmektedir. Bu proje kapsamında, sürdürülebilir kaynaklardan 2.334 MW'lık elektrik enerjisi elde edilmesi öngörülmektedir. Bu plan, şeker kamışı biyokütlesi ile çalışacak 17 biyoelektrik santrali, 13 rüzgar santrali, 191 fotovoltaik güneş parkı, 74 hidroelektrik santrali ve 531 biyogaz santralinin inşasını içermektedir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

ABD ambargosu yüzünden finansal sorunlar yaşamakta olan piyasada, ülke genelindeki internet ve telefon altyapısında da büyük zayıflıklar gözlenmekte ve firmalarla iletişimde zorluklar yaşanmaktadır. Küba iş piyasasında çalışmak isteyen Türk şirketlerine bu ülkeye bizzat gelmelerini, ancak yüz yüze görüşmeler için önceden randevu almalarını tavsiye etmemizin yanı sıra, Yabancı Yatırım için Tek Durak Noktasını (VUINEX) da önermekteyiz. (Ayrıntılı bilgi için (<https://vuinex.mincex.gob.cu/web/login>) web adresi ziyaret edilebilir.)

Yabancı Yatırım için Tek Durak Ofis (VUINEX), Dış Ticaret ve Yabancı Yatırım Bakanlığı'na (MINCEX) bağlı işlevsel bir bölüm tarafından yönetilmektedir. Temel hedefleri şunlardır:

- Yabancı yatırım konusunda bilgi ve tavsiye sağlamak,
- İş fırsatlarını teşvik edin,
- Yabancı yatırım yöntemlerinin oluşturulmasını, yatırım süreçlerinin gerçekleştirilmesini ve izinlerin, ruhsatların ve yetkilendirmelerin işlenmesini kolaylaştırmak.

VUINEX'in uygulanması yabancı yatırımlar için dolaylı bir teşvik oluşturmaktadır. Şöyle ki prosedürlerin hızlandırılmasına ve kolaylaştırılmasına imkan vermekte, ilgili taraflara farklı kuruluşların temsilcilerinin ve sorumlu makamların bulunabileceği tek bir yere erişim imkanı sağlamaktadır.

Küba Cumhuriyeti Devletinde tüm firmalar devlet kurumları olduğundan yapılan sözleşmelere bağlı kalınmaktadır. Ancak dış ticarete bir devlet politikası olarak; tüm Kübalı firmalar için ödeme koşulları 360 gün ve teyitli olmayan (non-confirmed L/C) akreditif şeklinde sağlansa bile, bu konular her firma için ayrı ayrı müzakere edilebilmekte ve sözleşmelerde farklılıklar gözlenmektedir. Tüm koşullar her firma için ayrı şekilde yapılan sözleşmeler ile farklı farklı ve gizli bir şekilde belirlenmektedir.

Tüm bu koşullarda Kübalı firmalarla iletişimde e-posta yolu en kolay iletişim aracı olmaktadır. Yetkililerle doğrudan İngilizce veya İspanyolca (tercih edilmektedir) e-posta yolu ile iletişime geçebilirsiniz. Ancak internet problemleri veya yoğunluk nedeniyle cevap veremedikleri durumlarda gözlemlenmektedir.

Her hangi bir Türk Firması Küba'da ticari işlemlerini başlatmak ve her hangi bir Kübalı firmanın ihale duyurusunu yapacağı listesine girmek için aşağıdaki şu adımları tamamlanması gerekmektedir:

- ✓ İletişime geçeceğiniz her hangi bir Kübalı Firmaya e-posta aracılığı ile İngilizce veya İspanyolca (tercih sebebidir) şirket profilinizin (web sayfanızın adresi de olabilir) en kısa sürede gönderilmesi (genellikle internet hizmetinin zayıflığından dolayı eklerin 2 MB'ı geçmemesine özen gösterilmesi önerilmektedir),
- ✓ Şirketinize ait her türlü belgenizin Türkiye'deki Yeminli Tercümanlık Büroları vasıtasıyla İspanyolca 'ya çevirtilip, Küba'nın Ankara Büyükelçiliğine onaylatılması (bu belgelerin neler olduğu, sayfa başına fiyatlar vs. yine Ankara Küba Elçiliği Ticari Vize kısmından, (<https://www.vizemerkezi.com/kuba/hakkinda/kuba-ankara-buyukelciligi/>), öğrenebilirsiniz),

- ✓ Daha sonra şirket belgelerinizin orijinallerinin, Küba'daki bağlantı kurduğunuz firmanın adresine DHL ile iletilmesi veya doğrudan elden teslim edilmesi,
- ✓ Kübalı firmanın söz konusu Şirket Belgeleriniz ile Küba Dış Ticaret ve Yatırımlar Bakanlığı'na (MINCEX) başvurarak İthalat izniniz sağlayacak şekilde bir Kod alarak, onaylatılması gerekmektedir.
- ✓ Bu onayın alınması süreci 7 gün ile 1 ay arasında olabilmektedir. MINCEX tarafından verilen Kod alındıktan sonra sizin Küba'da ihracat ve/veya ithalat yapabilmeniz için ön onay alınmış olmaktadır. Daha sonra, tüm Kübalı Firmaların "ihale listelerin"e bu Kod yardımıyla girilebilir, onların talep etmeleri halinde ihale teklifleri verilebilir. Bağlantılı olduğunuz Kübalı firma tarafından size ihale sürecine katılımınız bildirildikten sonra karşılıklı müzakereler ile sözleşme imzalanmaktadır. Sözleşmelere Kübalı taraf bağlı kalırken, yıllar itibariyle Kübalı firma ile sürekli iş yapmanız halinde (her yıl sözleşmeler yenileniyor) güven ve sadakat oluşmaktadır. Adeta yabancı firmalar bir değerlendirmeye tabi tutuluyor ve belli bir ticaret hacmine ulaşıldıktan sonra (gelir kaydediliyor) söz konusu yabancı firmanın Küba'da ofis açma izni de sağlanabilmektedir.

Küba'da ofisleri bulunan yabancı şirketler ticari ilişkilerini geliştirmekte kolaylık yaşasa da doğrudan bir Anlaşmanın imzalanmasında yetkili olamazlar.

Yabancı şirketler Küba ticaret Odası'na önerilen yerel şirketlerle, herhangi bir arabuluculuk hizmeti almaksızın, doğrudan iletişim kurabilir, teklifler sunabilir veya herhangi yetkili danışmanlık firmasından hizmet satın alabilirler. Aynı iletişim, kataloglar veya diğer örnek biçimdeki iletişim araçları ile de gerçekleştirilebilir.

Türk işadamları, faaliyet için akredite oldukları sektörde şirketlerle ticarileştirmek amacıyla herhangi bir hükümet iznine gerek duymadan, doğrudan ticari ilişkilerini sürdürebilirler.

Ulusal topraklarda ticaret işlemleri bir Küba ithalat şirketi veya ticaret acentesi aracılığıyla yapılabilir.

MINCEX tarafından öngörülen düzenlemeye göre, Küba tüzel kişiliği alındıktan üç yıl sonra yabancı sermayeli şirket, yılda en az 500 bin ABD dolarından az olmayan bir iş hacmine sahip olmak üzere bir şube açmak için Küba Cumhuriyeti Ticaret Odası'na başvurabilir.

Ülkeye girişte yabancılar 5.000 avroya kadarki parayı beyan etmek zorunda değildir.

Para Kullanımı

23 Ağustos 2022 tarihi itibariyle Küba Merkez Bankası piyasaya döviz satışına başlamıştır. Açıklanan kur oranı ABD doları başına 24 Küba pesosu (CUP) dur.

Ancak yine Küba Hükümetine bağlı döviz ofislerinde satış, dolar başına 120 Küba pesosu (CUP) referans kuru ve bu para birimi için yüzde üç, diğer para birimleri için ise yüzde beş ticari marj ile gerçekleştirilmektedir. Bu konsept altında, dolar satın almak isteyenler için 123.60 CUP'a mal olmaktadır.

Kredi kartları (ABD olmadığı veya ABD bankaları tarafından verilmediği sürece) ana otellerde ve turizm merkezlerinde ödeme aracı olarak kabul edilmektedir. Kullanımları için yerel bir komisyon alınır. Ayrıca, CUP'yi kabul etmeyen ve ulusal veya yabancı kredi kartıyla yalnızca döviz cinsinden ödeme yapabilen, MLC mağazaları olarak adlandırılan yerlerde alışveriş yapmak mümkündür.

Küba Başbakanı Manuel Marrero Cruz Aralık 2023'te Ulusal Halk Meclisi'nde, 2024 yılında Küba Merkez Bankası bünyesindeki bir çalışma gurubu tarafından Küba'da uygulanması gereken döviz kuru rejimi hakkında analiz çalışmalarının başlatıldığı bilgisini vermiştir.

Öte yandan Mart 2024 tarihi itibarıyla Küba'da resmi olmayan döviz piyasasında kurun dolar başına 340 Küba pesosu karşılığında işlem gördüğü gözlemlenmektedir.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi Uygulaması

Yeşil devlet pasaportlarına vize uygulaması olmamakla birlikte normal pasaportlara vize uygulaması yapılmaktadır. Ticari görüşmeler için mutlaka gelecek yabancıların iş vizesi olarak bu ülkeye gelmeleri gerekmektedir (Ankara Küba Elçiliği Ticari Vize kısmından öğrenilebilir.)

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

1 Ocak (Kurtuluş Günü)
2 Ocak (Zafer Günü)
10 Nisan (Kutsal Cuma)
1 Mayıs (İşçi Bayramı)
25-27 Temmuz (Devrimin Yıldönümü)
10 Ekim (Bağımsızlık Savaşı)
25 Aralık (Noel Tatili)
31 Aralık (Yılbaşı)
Mesai: Sabah 8:30 ve öğleden sonra 17:00

Yerel Saat

Yaz ve kış saat uygulamaları yapılmaktadır. Bu günlerde Küba saati Türkiye'den 7 saat geridedir.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Kurumuna İlişkin Mevzuat

Hangi sektörde olursa olsun her hangi bir yabancı şirket yatırımlarını yapmak ve şirket kurulumunu sağlamak için aşağıda detaylı bilgileri verilen belgeleri hazırlayarak, devlet kuruluşu olarak Küba Cumhuriyeti Devleti Dış Ticaret ve Yatırım Bakanlığı'na (MINCEX) başvuruda bulunmaları gerekmektedir. Söz konusu yatırımların kabulü kararı verilirken, MINCEX Küba Ekonomik Portföyünde yer alan sektörlerle yönelik yatırımların olması önem arz etmektedir. MINCEX yabancı yatırımcıların sundukları fırsatları değerlendirirken; sunulan projeyi ekonomik çıkarları ve olanaklarıyla en uyumlu olacak şekilde seçebilir veya başka bir teklif getirebilir.

Şirket Kurmak, Şube Açmak ve Temsilcilik Açmak

Küba'da üç ayrı modelde şirket kurabilir.¹⁶

1. Uluslararası Ekonomik Ortaklık Sözleşmesi ile oluşturulan Şirket,
2. Yüzde Yüz Yabancı Sermayeli Yatırım Şirketi (ki bu koşullarda da yabancı sermaye tüzel kişiliği ile işbirliği yapacak bir Kübalı tarafın MINCEX tarafından belirlenmesi koşulu bulunmaktadır),
3. Yabancı sermaye (%49) ile Küba devlet şirketinin (%51) birlikte oluşturulan

Ortak Girişim Şirketi

Uluslararası Ekonomik Ortaklık Sözleşmesi, bir ya da daha fazla ulusal yatırımcı ve bir ya da daha fazla yabancı yatırımcı arasında, uluslararası bir ekonomik dernek gibi faaliyetleri yürüten iki ayrı ülke temsilcisi ile ortaklaşa gerçekleştirmek üzere, taraflardan farklı bir tüzel kişilik oluşturmadan yapılan bir yabancı sermaye anlaşmasıdır. Söz konusu Ortaklığın, ekonomik fizibilitesini, karşılıklı tarafların katkılarını, işbirliğinin yönetimi veya idare biçimini ve bununla ilgili yasal belgeleri görüşerek yapılan müzakereler ile oluşturulan Sözleşme ve belgeler ile taraflar 118 sayılı dış Yarım Kanununun 19.1 maddesi çerçevesinde MINCEX'e başvururlar. Söz konusu yasa ile bir ya da birden çok ulusal yatırımcının, yine bir ya da birden çok yabancı yatırımcı arasında, kar elde etmek amacıyla yapılması şartıyla, Küba devleti malların ya da hizmetlerin üretimi imtiyazını garanti eder. Ortaklık Sözleşmesi ile oluşturulmuş tüzel kişilik, yetkilendirilmiş olduğu konular kapsamında ve menfaatlerine göre her türlü faaliyeti yapabilir ve bunun yanı sıra yetkilendirildiği ürünleri üretebilir. Bu tip bir Sözleşmenin taraflar arasında imzalanması için gerekli koşullar şu şekilde sıralanmaktadır.

- a) Sözleşme taraflarının dışındaki bir tüzel kişinin oluşturulmasını ima etmez,
- b) Her iki tarafında kendi kimliğini muhafaza ettiği bir işbirliği sözleşmesi şeklinde kurulur,
- c) Taraflar, verilmiş yetki çerçevesinde, herhangi bir faaliyeti gerçekleştirme amacına sahip olabilir,
- d) Sözleşme tarafları, yetkilendirildikleri koşulları, mevcut mevzuatı ve taahhüt ettikleri şeyi ihlal etmemek kaydıyla, kendi menfaatlerine uyan her türlü sözleşme ve hükümlerine uymayı garanti edebilirler,

¹⁶ [FAQ \(gob.cu\)](#)

e) Her sözleşmede, her zaman sahip oldukları hisselerin bir yansımasını teşkil eden farklı katkılarda bulunan taraflar, her ne kadar bir sosyal sermaye hesabı oluşturmaları da, her biri kendi belirlediği pay kadar vergi ödeme ve ortak fondan pay alma hakkına sahiptirler.

1. Sözleşmenin metninde, tarafların her birinin ödemesi gereken vergi oranları ile sözleşmenin yapıldığı yıla ait vergi avantajları veya kayıplarına ilişkin taraflara düşen paylar açıkça yazılır.
2. Uluslararası Ekonomik Ortaklık sözleşmesinde, her iki tarafın üçüncü taraflara karşı sorumlu olacağı, ancak iç ilişkide, her birinin sözleşmede belirtilen ölçüde veya orandan sorumlu olacağı ve her iki tarafa da yarar sağlayacak bir yönetim kuralları bütünü oluşturulması.
3. Uluslararası ekonomik Ortaklık sözleşmesi yapıldığında, tarafların anlaşması ve ilgili otoritenin onayının alınması koşulu dışında katılımcıları değiştirilemez.
4. Uluslararası ekonomik Ortaklık Sözleşmesi, kamu ihale usulü kuralları tarafından garanti edilirken, Küba Cumhuriyeti Ticaret Odası'ndaki bu faaliyetlere ilişkin kayıtlarda tescil edildiği tarihten itibaren yürürlüğe girer.

Yüzde yüz sermayenin yabancı olması durumunda, MINCEX, 118 sayılı Dış Yatırımlar Kanununun¹⁷ 19.2 maddesi gereği olarak, yabancı bir yatırımcıya yatırım yapmak istediği şube, alt şube veya ekonomik faaliyetlerden sorumlu olan Kübalı bir işletmeyi yetkilendirir ve bu şirket teklifi analiz ederek ilgili anlaşmayı oluşturur. Bu tip yabancı sermaye yatırımında, MINCEX yatırımcıya yatırım yapmayı planladığı şube, alt şube veya ekonomik faaliyetten sorumlu olan şirkete söz konusu teklifi analiz etmesi için yazılı onay ve yetki verir. Bu tip şirketlerde üç tip taraf bulunmaktadır.

a-Kendi adına hareket eden gerçek kişi,

b-Yabancı tüzel kişinin bir Kübalı iştiraki olan tüzel kişi/kişiler,

c-Yabancı bir kuruluşun şubesini oluşturan tüzel kişi/kişiler.

Küba Cumhuriyeti Devletinde yabancı sermayeli şirket kurulduğunda, 325 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin İkinci Bölümü, 118 sayılı Dış Yatırımlar Kanunu ile belirlenen usullere göre istenen belgeleri içeren iş tekliflerinin MINCEX'e sunulması için gerekli belgeler, söz konusu yasanın ikinci bölümün 12.7. maddesi gereğince şu şekilde listelenmiştir.

- ✓ Şirkete ait usulüne uygun olarak onaylanmış ve mal varlığını kanıtlayan, tescilli tapuların, işletme sicil sertifikasının ve kendi menşe ülkesindeki diğer girişimlerini gösteren onaylı belgeler,
- ✓ Şirkete ait altı aydan eski olmayan yetkilendirme vekâletnamesi,
- ✓ Bağımsız bir kuruluş tarafından onaylanmış son hesap dönemine ait finansal tablolar,
- ✓ Şirkete ait altı aydan eski olmayan banka teminat mektubu,
- ✓ Yatırımcının bir şube veya iştirakinin olması veya deniz aşırı ticaret bir şirket tarafından temsil edilmesi durumunda merkez ofisi kefillik mektubu,
- ✓ İstenen yatırımı onaylayan şirket yönetim kurulunun tasdikli onayı,
- ✓ Yatırım için hedeflediği faaliyetlerdeki deneyimlerini kanıtlayan belge,
- ✓ Gerçek kişi olması durumunda, yatırımcı kimlik belgelerinin bir kopyasını ve altı aydan olmayan banka teminat mektubu,
- ✓ İstenen yatırımın yapılması için şirket yönetim kurulunun rızasını gösteren onaylı belgeler,
- ✓ Şirket yetkilisinin yönetim kurulunca onaylı belgesi,

¹⁷ [Foreign investment – Chamber of Commerce of the Republic of Cuba \(camaracuba.cu\)](http://www.camaracuba.cu)

- ✓ Yatırım için hedeflenen faaliyette ilişkin şirket deneyimlerini gösteren kanıt belgeler
- ✓ Şirketin aktif olduğunu kanıtlayan belgeler ile tescili için Ticari Tescil Belgesi ve vekâletnamesinin bir örneği,
- ✓ Tüm bu belgeler başka bir dilde yazılmış olmaları halinde ise söz konusu belgelerin aynı ülkede bulunan Küba konsolosluğu tarafından onaylanmış İspanyolca çevrileri ibraz edilmelidir.

Sigorta

Bu husus, İş ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Yabancı Yatırım Yasası ve İş Kanunu'nun özel yasal hükümleri tarafından belirlenen İşgücü Sistemine ilişkin hükümlere uygun olarak, 16/2014 sayılı ve 118 sayılı Dış Yatırımlar Kanunda düzenlenmiştir.

Kanunda yabancı yatırım şirketinde çalışanlar kural olarak Küba Cumhuriyeti'nde sürekli ikamet eden Küba veya yabancı vatandaşlar olabilecektir. Küba Cumhuriyeti'nde sürekli ikamet eden yerel ve yabancı personel, yönetim kurulu üyeleri veya idaresi üyeleri hariç olmak üzere, yabancı sermayeli şirket olarak bir tüzel kişi tarafından istihdam edilmelidir. İş ortaklığı, uluslararası ekonomik ortaklık anlaşmaları ile kurulan şirket veya tamamen yabancı sermayeli şirket olmak üzere işveren kuruluş ile çalışan arasında tedarik sözleşmesi müzakere edilerek imzalanır. Küba'da kalıcı olarak ikamet eden Küba vatandaşı ve yabancı işçilere yapılacak ödemeler Küba pesosu ile gerçekleştirilir. Ancak uygulamada bu ödemeler avro gibi konvertibl para birimleri cinsi ile de yapılmaktadır. Yasada yabancı sermayeli şirketlerde yönetim ve idari organlar veya belirli üst düzey idari pozisyonlarda veya teknik nitelikteki bazı görevlerde bulunan Küba Cumhuriyeti'nde kalıcı olarak ikamet eden Küba vatandaşı veya yabancı işçiler için, mevzuat gereği haklarını ve görev durumlarını belirten bir formun doldurulması gerektiği bildirilmektedir. Ülkede yaşayanlar ve bu durumlarda, uygulanacak olan çalışma koşullarını ve bu işçilerin hak ve yükümlülüklerini belirleyebileceklerdir. Ülkede yerleşik olmayan yabancılar için uygulanacak olan çalışma koşulları ve bu işçilerin hak ve yükümlülükleri göçmenlik ve yabancı işçilerin mevzuatına göre belirlenecektir.

Yabancı sermayeli şirketlerin Kübalı söz konusu kalifiye elemanları çalıştırma koşulları mevcut ülke mevzuatında yer alan hükümler çerçevesinde gerçekleştirilirken, yabancı kalifiye elemanların çalışma koşulları ve vizeleri Vize İşlemleri Kanununa tabiidir. Şirket kurulumu biçimine göre yani iş ortaklığı, uluslararası ekonomik ortaklık anlaşmaları veya %100 yabancı sermayeli şirket olmak üzere işveren kuruluş ile çalışan arasında tedarik sözleşmesi müzakere edilerek imzalanır.

Öte yandan özel sigortaya ilişkin Küba'daki iki yetkili şirket bulunmakta olup, bunlar ESEN ve ESICUBA'dır. Bu şirketler tarafından verilen sigorta hizmeti; can, üçüncü kişilere karşı hukuki sorumluluk, mal veya miras, şirket, şirketin kar kaybı, hukuki riskler ve buna bağlı olarak oluşacak zararları kapsamında sigortalayan gerçek veya tüzel kişi için kurulabilmektedir. Bunun karşılığında sigortalı sigortacıya prim ödemeyi taahhüt eder. Sigorta sözleşmesi, kişinin zarar halinde üstlenemeyeceğini bildiği bir riski devretmesi gerektiği esaslarına dayanan bir risk devretme mekanizmasıdır. İlkelerden bir diğeri de sigortalanabilir menfaatin yanı sıra tarafların iyi niyetinin yani yanlış beyanın bulunmamasıdır.

Maliye ve Fiyatlar Bakanlığına ait Küba Sigorta ve Finansal Hizmetler Grubu, OSDE CAUDAL, S.A., teknik esasları ve tarifeleri (her sigorta poliçesi için prim) belirlemektedir.

Bankacılık Mevzuatı

Küba, IMF, Dünya Bankası ya da diğer uluslararası finansal kuruluşlara üye olmayıp, Helms-Burton Yasası, ABD hükümetinin Küba'nın bu kurumlara üye olmaması yönünde hukuki bir gerekçe oluşturmuştur.

Küba Ulusal Bankacılık Sistemi, Merkez Bankası başkanlığında, 9 ticari banka, 14 banka dışı finansal kuruluş, Küba'daki 9 yabancı banka temsilciliği (İspanya, Birleşik Krallık, Kanada, Trinidad ve Tobago, Lübnan, Fransa ve İsviçre'den) ve banka dışı finans kuruluşlarının 4 temsilciliğinden oluşmaktadır.¹⁸

Küba'da bankacılık faaliyeti göstermek üzere lisans verme süreci, Lisans Komisyonunun, Bankacılık Denetleme Komitesinin analizinden ve Küba Merkez Bankası Yönetim Kurulunun onayından geçmektedir.¹⁹

Küba Devleti Yürütme Konseyi'nin 28 Mayıs 1997 tarih ve 172 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Küba Merkez Bankası'nın (BCC) görevleri şu şekilde sıralanabilir.

- ✓ Ulusal para birimini basmak ve istikrarını sağlamak
- ✓ Makroekonomik dengenin sağlanması ve ekonominin düzenli gelişmesine katkıda bulunmak.
- ✓ Ülkenin uluslararası rezervlerini korumak.
- ✓ Ülkenin ekonomik hedeflerine ulaşmasını sağlayacak bir para politikası önermek ve uygulamak.
- ✓ İç ve dış ödemelerin normal işleyişini sağlamak.
- ✓ Zorunlu parasal politikaları uygulamak.
- ✓ Yurt içinde kurulmasına izin verilen mali kurum ve temsilciliklerin disiplin ve denetimi ile kanunlarla kendisine verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Yukarıda bahsedilen klasik işlemlere ek olarak, Küba Merkez Bankası diğer görevleri; para sistemini, ekonomik faaliyetin yürütülmesini mümkün kılacak, kesin ölçüme izin verecek ve yapılan verimlilik analizlerine katkıda bulunacak şekilde takip etmek, genel olarak ekonominin verimliliğini ve özel olarak da emek verimliliğini teşvik etmek, diğer merkez bankaları, ihracat kredi sigorta acenteleri ve diğer resmi makamlarla ikili temaslar yoluyla, ülkenin dış mali ilişkilerini -dış borç konusu da dahil olmak üzere- yürütmek ve ulusal sistemi oluşturan bankaların ve Küba işletmelerinin kredi çabalarını desteklemek şeklinde sıralanabilir.

¹⁸ [Sistema Bancario y Financiero - Banco Central de Cuba \(gob.cu\)](http://Sistema Bancario y Financiero - Banco Central de Cuba (gob.cu))

¹⁹ [a2023-01-16-ndep-cuba-num-10-innovativefinancingagenda.pdf \(cepal.org\)](http://a2023-01-16-ndep-cuba-num-10-innovativefinancingagenda.pdf (cepal.org))

Vizeler

Küba'daki iş olanaklarını araştırmak için VISA A-7 veya iş seyahati kapsamında VISA D-7'ye başvurmak mümkündür. Her iki tip vize türü de, yabancı girişimcilerin Küba'daki ticari faaliyetleri kapsamında başvuru sahibinin ülkesindeki Küba konsolosluğunda düzenlenir. Turizm giriş vizeleri ulusal topraklara girdikten sonra değiştirilemez veya başka bir statüye dönüştürülemez.

Kaynak: T.C.Havana Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği